вість аграрних підприємств за рахунок підвищення ефективності використання кредитних ресурсів; завершити реформування кредитної системи АПК.

Література:

1. Аранчій В. І. Особливості банківського кредитування аграрних товаровиробників в сучасних умовах / В. І. Аранчій // Наукові праці Полтав. держ. аграр. акад. [«Економічні науки»]. – Полтава : ПДАА. – 2011. – Т. 1, Вип. 2. – С. 3–6.

2. Гудзь О.Є. Модернізація банківської кредитної політики при обслуговуванні агроформувань //Вісник Харк. Нац. Техн. Ун-ту сільського господарства: Економічні науки. Вип. 126. – Харків: ХНТУСГ, 2012 р. – 325 с. – с. 10–18.

3. Дем'яненко М. Я. Оцінка кредитоспроможності агроформувань (теорія та практика) : моногр. / Дем'яненко М. Я., Гудзь О. Є., Стецюк П. А. – К. : ННЦ ІАЕ, 2008. – 302 с.

4. Любар О. О. Особливості формування кредитної політики банків при обслуговуванні суб'єктів аграрної сфери / О. О. Любар // Зб. наук. праць Вінн. нац. аграр. ун-ту. Серія «Економічні науки». – 2010. – Т. 2, Вип. 5. – С. 224–230.

5. Непочатенко О. О. Сучасний стан і перспективи короткострокового банківського кредитування сільськогосподарських підприємств / О. О. Непочатенко, О. В. Яковенко // Зб. наук. праць Уман. держ. аграр. ун-ту / редкол.: А. Ф. Головчук (відп. ред.) та ін. – Умань, 2009. – Вип. 70, Ч. 2 : Економіка. – С. 130–135.

Рецензент: д.е.н., професор Гудзь О.Є.

УДК 336.764.1

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВ

Смирнова Н.В., к.е.н., доцент
Одеський державний аграрний університет

Розглянуто різноманітні підходи до управління активами на підприємствах, зокрема з точки зору підґрунтя існуючих підходів до управління (функціонального, процесного, системного). Запропоновано власний концептуальний погляд на сутність проблеми.

The various approaches to enterprises asset management, in particular in terms of existing management approaches background (functional, process, system approaches) have considered. The conceptual view of the problem has ground.

Постановка проблеми. На даному етапі розвитку України як незалежної держави виникнення нових і ефективне функціонування діючих підприємств неможливе без формування достатнього обсягу активів, недостатня кількість та якість яких впливає не тільки на кількісні характеристики вітчизняної продукції, її конкурентоздатність, але й на всі соціально-економічні процеси, що виникають на мікрорівні. В умовах ринкової економіки управління активами підприємства неможливе без вирішення проблем фінансового характеру. Аналіз доцільності вибору засобів розв'язання завдання, прийняття остаточного управлінського рішення потребує сукупності спеціальних знань з управління активами.

Сучасна теорія менеджменту діяльності підприємства заснована на концепції управління активами, але не надає єдиного визначення їх сутності та значення, невисока увага приділяється концептуальним основам розуміння сутності управління активами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. При розгляді питання управління активами як специфічної функції фінансового менеджменту слід зауважити, що більшість вчених вивченню цього питання не приділяють безпосередньої уваги [1-3; 5-19], тобто, зосереджуються, в основному, на фінансовому аналізі і управлінні грошовими потоками.

Категоріальний апарат у більшості праць обмежується лише розглядом окремих аспектів управління оборотними і необоротними активами [3; 5; 9; 10; 15; 16; 19]. Тобто, сутність управління активами підприємства в цілому в даних працях не розглядається.

В багатьох працях [5; 6; 7; 8; 12; 17; 20] приділяється увага лише дослідженню основ управління оборотними активами (оборотними коштами, оборотними засобами, оборотними фондами). Інколи дослідження управління активами автори концентрують лише на необоротних активах [1; 14], називаючи їх при цьому основним капіталом, основними коштами, основними фондами. При цьому дослідження торкаються лише основних засобів, не наводячи управління іншими складовими необоротних активів.

На основі досліджень західної школи з корпоративного управління, деякі російські науковці зосередили свої дослідження на управлінні фінансовими активами (як правило, в процесі руху акцій при управлінні корпоративними правами). Такий підхід буде доцільним стосовно управління активами крупних багатогалузевих корпорацій, коли обертаються значні обсяги спекулятивних залишків грошових коштів. При цьому деякі праці присвячені саме рухові активів [5; 13; 18].

В деяких працях [2; 3; 5] в управлінні активами основна увага приділяється лише їх фінансуванню і формуванні капіталу для інвестування у окремі види активів.

Постановка завдання. Таким чином, метою даної статті є розгляд різноманітних підходів до управління активами на підприємствах, зокрема з точки зору підґрунтя існуючих підходів до управління (функціонального, процесного, системного) та розробка власного концептуального погляду на сутність проблеми.

Виклад основного матеріалу дослідження. Отже, ми можемо констатувати, що у російській та вітчизняній наукових школах існує саме функціональний підхід до управління активами підприємства, який полягає в розгляді досліджуваної системи управління або її складових елементів тільки з позицій зовнішнього середовища. При цьому досліджувана система управління представляється у вигляді "чорного ящика". Це дозволяє розглядати відносини системи з іншими системами та зовнішнім середовищем абстрактно, не вникаючи у процеси, що відбуваються у досліджуваній системі. Саме тому все те, що відображає поведінку і відносини таким чином представленої функціонуючої системи, називають функцією, а підхід функціональним.

Набагато менше науковців притримується процесного підходу до визначення сутності управління активами підприємства. Даний підхід більш відомий стосовно до управління активами в цілому, ніж до окремих їх складових. Він розглядає управління активами як безперервне виконання комплексу

певних взаємопов'язаних між собою видів діяльності та загальних функцій управління (прогнозування та планування, організація тощо). Причому, виконання кожної роботи та загальних функцій управління тут також розглядаються у вигляді процесу, тобто як сукупність взаємопов'язаних безперервно виконуваних дій. Тому нам ближчою є позиція І.О.Бланка [4], де він пропонує ряд послідовних етапів в управлінні активами в цілому, у формуванні політики управління оборотними активами та їх основними складовими – запасами, дебіторською заборгованістю, грошовими активами, а також в управлінні необоротними активами, де він детально розглядає процес розробки політики управління необоротними активами, їх оновленням та фінансуванням.

Системний підхід, будучи нерозривно пов'язаний з фундаментальними ідеями діалектики і діалектичного підходу, разом з тим має свою сутність і виступає як окремий методологічний підхід. Він припускає, що об'єкт досліджується як цілісна сукупність складових його підсистем, елементів і в усьому різноманітті виявлених властивостей і зв'язків усередині об'єкта, а також між об'єктом і зовнішнім середовищем.

Тому спрощену модель управління активами підприємства як відкритої системи зображено на рис. 1.

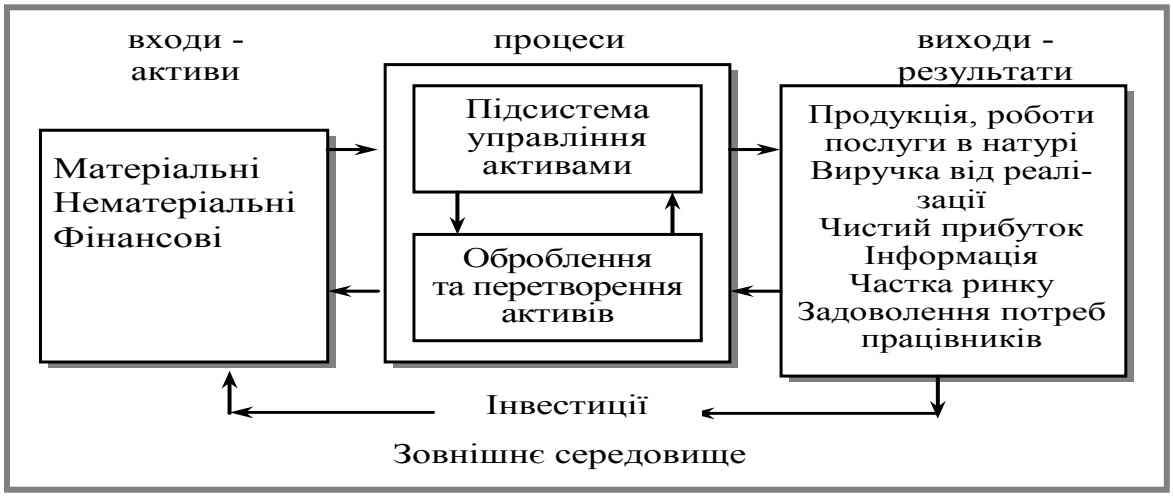

Рис. 1. Модель управління активами підприємства як відкритої самовідновлюваної системи

Джерело: власна розробка

Підприємство одержує від зовнішнього середовища активи різної форми (матеріальні, нематеріальні, фінансові). У процесі функціонування активів воно перетворює входи для одержання продукції, робіт і послуг в натуральному виразі, які є його виходами. Якщо підприємство працює ефективно, то в процесі роботи з'являються додаткові виходи, наприклад, чистий прибуток, що є основою для подальшого інвестування грошових засобів в активи.

Однією з важливих особливостей підприємства є його взаємозв'язок із зовнішнім середовищем та суттєва залежність від останнього, що проявляється у необхідності одержання активів для свого функціонування і розши-

рення кола своїх споживачів, що використовують результати діяльності підприємства. Підприємство не може залишатися ізольованим, йому необхідно взаємодіяти з іншими системами (які формують мікро- та макросередовище) для забезпечення умов існування та розвитку. Застосування системного підходу до управління активами надає змогу відокремити елементи індивідуальності й окреслити його склад як системи, визначити спосіб, за допомогою якого різні форми і види активів пов'язані між собою, його характер (статичність, динамічність), виділити домінуючі чинники, встановити рівень цілісності системи, вивчити взаємодію з зовнішнім середовищем, виявити функції системи.

Перевагами системного підходу є те, що його застосування передбачає визначення цілей та критеріїв управління активами підприємства, підпорядкування встановлених критеріїв загальній меті функціонування організації та, найголовніше, розгляд всіх елементів системи у взаємозв'язку. Використання такого підходу сприяє кращій орієнтації і знаходженню оптимальних рішень проблем, враховуючи минулий досвід і передбачувані перспективи. Але при цьому підхід до управління з позицій процесу дозволяє системно пов'язати між собою функціональні напрями у формуванні та використанні активів підприємства, побудувати прозорі і зрозумілі схеми реалізації управлінських завдань, оцінити і оптимізувати використовувані активи [21, с. 102].

Управління активами повинно всебічно та комплексно охоплювати всі сфери діяльності, що може бути досягнуто за допомогою здійснення у межах підприємства певної сукупності процесів, які являють собою алгоритм або послідовність взаємопов'язаних та взаємообумовлених дій, управлінських рішень для досягнення поставленої мети.

Основною метою процесного підходу до управління є трансформація традиційного функціонального менеджменту (менеджмент діяльності, підрозділів, працівників тощо) у менеджмент бізнес-процесів». Виходячи з цього, управління активами на основі процесного підходу потребує визначення пріоритетних бізнес-процесів, які забезпечують необхідні умови для ефективного формування та використання активів підприємства.

Відокремлення бізнес-процесів під час управління активами підприємства передбачає чітке визначення структури його організації та основних функцій, обґрунтування зовнішніх і внутрішніх факторів, які впливають на діяльність підприємств в цілому, та на їх активи зокрема. Переваги процесного підходу до управління економічною стійкістю підприємства полягають у безперервності управління окремих процесів, орієнтації на кінцевий результат, виділенні зон відповідальності.

Процесний підхід до управління активами підприємства дозволяє оцінити рівень забезпеченості активами та їх використання за кожним видом бізнес-процесів та в цілому по підприємству, що є основою для обґрунтування стратегічного розвитку підприємства. Управління активами підприємства на основі процесного підходу сприяє вдосконаленню інформаційного забезпечення, усунення функціональних бар'єрів між підрозділами, що підвищує ефективність горизонтальних зв'язків на підприємстві, оптимізує обмін інформацією між ними.

Висновки. Отже, для побудови ефективної системи управління активами підприємства необхідно визначити таке взаємовідношення її організаційних елементів, за якого найбільш оперативно і вчасно виконуються вимоги об'єкту управління, а також забезпечується найбільш продуктивна взаємодія із зовнішнім середовищем.

Таким підходом може бути системно-процесне управління (системно-процесний менеджмент) – сучасний напрямок теорії менеджменту та теорії організації, що розвивається, ґрунтується на загальній теорії систем, теорії інформації, кібернетики, нелінійної динаміки. Даний напрямок включає в себе поняття системний підхід, що вимагає відповідно системного мислення, і процесний підхід, які, в принципі, нероздільні, бо ніяких «систем» без утворюючих їх «процесів» бути не може. Даний підхід є перспективним для використання в управлінні активами підприємства та новим шляхом забезпечення ефективного функціонування організації.

Отже, концепція управління активами є сукупністю блок-компонентів єдиної цілісної системи – підприємства і забезпечує досягнення ефекту синергії у вирішенні завдань підвищення ефективності його функціонування. Такими компонентами є мета управління активами, яка базується на сукупності взаємопов'язаних завдань, суб'єкт і об'єкт управління активами, принципи, методи та функції управління активами. Взаємодія і набір даних компонентів регулюється механізмом, елементи якого генеруються як зовнішнім середовищем (системою державного регулювання та ринкового саморегулювання) і внутрішнім середовищем (організаційно-розпорядчим регламентуванням та організаційною культурою).

Література:

1. Антонов В.М. Фінансовий менеджмент: сучасні інформаційні технології: навч. посіб./ В.М. Антонов, Г.К. Яловий. - К.: Центр навчальної літератури, 2006. - 352 с.

2. Балабанов И.Т. Основы финансового менеджмента: Как управлять капиталом?/ И.Т.Балабанов. – М.: Финансы и статистика, 1995. – 384 с.

3. Бандурин А. В. Проблемы оперативного управления активами корпораций/ А. В. Бандурин, С. И. Басалай, И. Ли. Под ред. д. э. н. В. В. Бандурина – М.: "ТДДС Столица-8", 1999. – 164 с.

4. Бланк И.А. Финансовый менеджмент./ И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 2007. – 656 с.

5. Ван Хорн Д. Основы финансового менеджмента: пер. с англ./ Х.Д.Ван, Д.Вахович.- 11-е изд.- М.: Вильямс, 2001.- 988 с.

6. Гончаров А.Б. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник/ А.Б.Гончаров. – Х.:ВД «ІНЖЕК», 2003. – 240 с.

7. ГридчинаМ.В. Финансовый менеджмент: Курс лекцій/ М.В.Гридчина.- 3-є изд. перераб. и доп.- К: МАУП, 2004.- 160 с.

8. ДанилюкМ.О. Фінансовий менеджмент [Текст]: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл./ М.О.Данилюк, В.І.Савич.- К: Центр навчальної літератури, 2004.- 204 с.

9. Данілов О.Д. Фінанси підприємств у запитаннях і відповідях Навчальний посібник/ О.Д. Данілов, Т.В. Паєнтко. - К.: ЦУЛ, 2011. - 256 с.

10. Євтух О.Т. Фінансовий менеджмент для магістрів і не тільки: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл./ О.Т. Євтух, О.О. Євтух.- К: Центр навчальної літератури, 2011.- 456 с.

11.Ковалев В.В. Финансовый менеджмент: теория и практика. 2-е изд., перераб. и доп./ В.В.Ковалев - М.: Проспект, . 2007. - 1024 с.

12.Колчина Н.В. Финансовый менеджмент: учеб. пособие / Н.В. Колчина, О.В. Португалова, Е.Ю. Макеева; под ред. Н.В. Колчиной. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2008. – 464 с.

13.Литовских А.М. Финансовый менеджмент: Конспект лекцій/ А.М. Литовских. Таганрог: Изд-во ТРТУ, 1999. - 76с.

14.Лукасевич И.Я. Финансовый менеджмент : учебник / И.Я. Лукасевич. - М. : Эксмо, 2008. — 768 с.

15.Ніпіаліді О. Ю. Фінанси підприємств: Навч. посіб. / О. Ю. Ніпіаліді, Н. І. Карпишин. – Тернопіль: Економічна думка, 2009. – 232 с.

16.Пазинич В.І. Фінансовий менеджмент. Навч. посіб./ В. І. Пазинич, А. В. Шулешко. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 408 с.

17.Рясних Є.Г. Основи фінансового менеджменту. Навчальний посібник/ Є.Г. Рясних. — К.: Скарби, 2003. – 238 с.

18.Салига С.Я. Фінансовий менеджмент: навч. посіб./ С.Я. Салига, Н.В. Дацій, С.О. Корецький, Н.В. Нестеренко, К.С. Салига. - К.: Центр навчальної літератури, 2006. - 274 с.

19.Семенов Г.А. Фінансове планування і управління на підприємствах. Навчальний посібник/ Г.А. Семенов, В.З. Бугай, А.Г. Семенов, А.В. Бугай. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 432 с.

20.Філімоненков О.С. Фінанси підприємств: навч. посіб. / О.С.Філімоненков. - К.: МАУП, 2003. - 288 с.

21.Шарапов О. Д. Системний аналіз: Навч.-метод. посібник/ О. Д. Шарапов, В. Д. Дербенцев, Д. Є. Семьонов. — К.: КНЕУ, 2003. — 154 с.

Рецензент: д.е.н., професор Крушкін Є.Д.

УДК 637.1/3:65.012.45

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЛОКОПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ

Спорняк С.О., к.е.н., доцент
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

Викладено результати дослідження стану інформаційного забезпечення молокопродуктового підкомплексу. Наведені основні пропозиції щодо удосконалення організації інформаційного забезпечення у даній галузі.

The results of state information supply research of dairy subcomplex are presented. The main propositions on improvement, of information supply organization in this field are given.

Постановка проблеми. Успіх у сучасному агробізнесі є можливим за умови забезпечення галузі інформаційними ресурсами та інформаційними технологіями. Найближчим часом галузь (установа, підприємство), яка не матиме адекватної інфраструктури інформаційних технологій з швидкісною системою передачі даних типу Internet, стане нездатною удосконалювати відносини зі своїми партнерами, орієнтуватися у ринковому середовищі та як наслідок – неконкурентоспроможною.

Відсутність перспективної стратегії розвитку молочного підкомплексу та системи широкого розповсюдження інформації щодо програм розвитку, оп-